

Lularen lilura

Euskal Autonomia Erkidegoko lehendakari Patxi Lopezek bidaiia egin du Brasilerara udaberri hasieran eta sari loriatsua lortu du bere ahaleginerako, bertako Lula da Silva presidentarekin argazkia. Bide batez, horren politika sozialak interesgarriak eta gurera erakargarriak direla esan du Lopezek.

Brasil, egun, euskal enpresa askorentzako —mundu osokoentzako bezala— inbertitze-gune zinez interesgarria da eta, zentzu horretan, Jaurlaritzak antolatutako bidaiak aspaldiko ereduari erantzuten dio: maila altuko delegazioa osatu (lehendakaria edo kontseilaria, segun eta herrialdea eta jokoan dauden inbertitzeko ahalmenak zein diren, aukeratutako enpresari taldea eta halako bidaiak debalde egitea izugarri maite duten kazetariak, gero «berriemaile berezia» titulu ponpoxoaren azpian euren kronikak sinatuko dituztenak) eta abioia hartu batez ere negozioak egiteko eta negozio aukerak ikusteko, politikariek koipetze lanak egin eta argazki-aukerak bilatzen dituztela.

Orain urtebete arte Jaurlaritzan egondakoek asmatu edo kopiatu zuten ereduak, eta, hori gauzatzeko, munduan zehar —batez ere Hegoamerikan eta euskaldun joankinen komunitateak dauden lekuetan— bulego sare paradiplomatikoa eratu zuten. Lopezek gidatzen duen gobernuak, alta, esan du publikoki sare horren maila apaldu behar dutela, bakkarik helburu komertzialak betetze aldera eta kutsu diplomatiko hori guztia kenduz. Baina, gaur egun, nork egingo lioke muzin Luiz Inácio da Silvarekin argazkia egiteari, nor ez du harrapatu Lularen lilurak?

Gaiztoren batek esango luke badituela Lulak ezaugarri komunak EAEko gure lehendakariarekin, unibertsitateko ikas-

gelak zapaldu ez izana, alegia, baina egiatan Lularen curriculum Portugaletekoarena baino zati bat sendoagoa da: diktaduraren kontrako borrokalaria, sindikalista saiatua, 1989. urtean hasi zen Hegoamerikako erraldoiaren presidentziarako lehian eta azkenik 2002an irabazi zituen hauteskundeak eta kargurik gorenera heldu. Iraultza baten moduan hartu zen garaipen hori, bigarren aldiz 2006an garaipena errepikatu zuenean kanpaiek ez zuten ozenki jo; orain, bere azken agintaldiaren bukaerako txanpan dagoenean —hurrengo urtean izango dira hauteskundeak eta jadanik ezin du berriro aurkeztu—, balantzea egiteko ordua heldu da eta ez dago zalantzarik estatista moduan pasatuko dela Historiara, Brasilen modernizazioa bultzatu, justizia soziala areagotu eta herrialde handi horrek munduko estatusen izan behar duen itzala goratu duen politikari legez.

Azken zeregin horretan, gainera, Brasilek lidergoa eskaini die globalizazio kapitalistaren garapenean oso protagonismo handia eduki duten hainbat erakundek —batez ere Munduko Merkataritza Erakundea, baina baita Nazioarteko Diru Funtza edo Munduko Bankua ere— gidatu nahi izan duten hainbat negoziozko erronda eta goi-bilkuretan kontrario lana bete izan duten periferiako hainbat herrialderi. Nekazaritzaren industrializazioa eta liberalizazioa, jabego intelektualaren inguruko akordio-saioak..., nolabait mugimendu alterglobalistaren mamuak izan diren hainbat gaik ez dute ezagutu teoriko neoliberalek asmatua zuten ibilbidea, prozesu honetan oso koalizio ez-egonkor eta ahul batzuek —gizarte mugimenduak kalean eta periferiako hainbat herrialdetako diplomatikoak aretotan— asmo horiek seko galgatu dituztelako. Hor beti agertu da Brasil, herrialde periferikotan indar handiz agertzen ari diren interes ekonomiko berrien defendatzaile, askotan alterglobalismoaren argudioak —apur bat deskafeinatuak akaso— erabiliz.

Ez, Lula ez da izan Fidel edo Chávez bat, baina oso ondo jokatu du horien anaia tenplatuaren papera; eta aldi berean Hegoamerika osoan agertu diren fenomeno politiko ezker-

tiar guztien aitaponte ekonomikoa izaten jakin du, hori bai, beti argi utziz ez diola muzin egingo Brasilen arma nuklearrak garatzeari. Hau da, edozein estatu boteretsuk manea-tu nahi dituen atributuak edukitzea beste edozein mandatarik bezala maite du Lulak.

Alterglobalismoan ikurrik badago, horixe dira Sebastiao Salgado argazkilariak Brasileko lurrik gabeko nekazariei egindako argazkiak. Igitaiak eta aitzurrak astinduz lurjabe handien lursailak okupatu eta lantzen dituzten aktibisten ikonografia exotikoak lokarri zuzen bat du europarrok hainbestetan ikusitako *Novecento* pelikularen eszenografia-rekin, eta horrek oso erraz mugiarazten du iraultzaren mar-ko kontzeptuala. MST, Movimento Sem Terra, oso erakun-de indartsua da Brasilen eta oso garrantzi handia izan zuen Lularen garaipenean, baina gero gobernuan egon denean kritikaririk zorrotzena ere izan da.

Lularen lehenengo gobernuan nekazaritzaren inguruan bi ministerioa egon ziren: batek nekazari erreforma zuen hel-buru, hau da, MSTren eta beste sektore batzuen aldarrikapen historikoei erantzuteko prozesua gidatu behar zuen. Zerbait aurreratu dute, baina lurjabeen boterea, militarra barne, oso handia da zenbait eskualdetan; horregatik MSTk bere kritikak eta eskakizunak zorrotz mantendu ditu gobernuaren aurrean, bitartean segitu dute lurrak okupatzen eta bertan familiak kokatzen, produkzioa antolatzen eta azpie-giturak eta zerbitzuak eratzen; oso ezagunak dira Paulo Frei-teren irizpidetan oinarritutako eskolak eta hezkuntza-siste-ma propioa. Haiek jakingo dute lan autonomo hori gutxi gorabehera *aldeko* den gobernu batekin egitea, *kontrako* ba-tekin garatzea baino errazago edo atseginagoa den ala ez.

Bigarren ministerioa nekazaritza garapenerakoa zen, hau da, konplexurik gabe Brasilek duen potentzial produktiboa baliatu eta garatzeko. Horra hor bioerregaietan ezagutu du-ten loraldia eta bertako ekonomiak bizi izan duen suspe-raldia. Lulak lasai asko esan dezake hazkunde ekonomikoa erabili duela pobrezia gutxitzeko.

Euroaren tristura

Eta noski, zentzu horretan Patxi Lopezek esan dezake ere Lularen politikak eta euskal sozialistek EAEn garatu nahi dituztenak antzerakoak direla, sozialdemokrazia klasikoaren errezetatik ez direla horrenbeste aldentzen, ez batzuk ez besteak. Arazoa da Lularen politika bipolar horiek lekua dutela Brasilen, hau da, espazio fisiko zabala dagoela han, eta horren lurralde handi eta ez oso populatua —nahiz eta hirietan sekulako metatze larria egon— oraindik posible dela David Harvey-k «irtenbide espaziala» deitzen duena praktikatzeari, hau da espazio berriak erabiltzea kapitalaren zirkulazio eta inbertsiorako, euskal enpresariak ikusi duten moduan.

EAEko sozialistek —eta horretan oso antz handia dute Nafarroako eskuindarrekin eta eurak baino lehen Gasteizko gobernuan egondakoekin— betiko «irtenbide espaziala» proposatu dute berriki lurralde antolakuntzarako estrategia berria aurkeztu berri dutenean: landa eremuetan kalitatezko nekazaritza eta beste motatako negozioak: etxebizitza soilen eraikuntza, turismoa... Ez da, ez, horren estrategia berria, azken urteotan garatu dena baizik. Landa eremuetan oso aldaketa sakonak gertatu dira azkeneko urteotan, baina orain jadanik horren ajea paratzen ari da: har dezagun adibidez orain Urdaibain hain larritzat hartzen den egoera, jende gehienak lanera eskualdetik kanpora joan behar duela, nahiz eta begien bistan dagoen bertan jendea oso ondo bizi dela, maila altukoa dela, txaletak eta *baserri* berriak ikustea besterik ez dago.

Ez, porlanaren garapenean oinarritutako estrategia ez da berria, eta orain Estatu espainiarrean beste inon baino gordinkiago finkatu den krisia hain zuzen ere estrategia horren porrotaren isla baino ez da. Horregatik, Lularen liluraren dirdira Brasilen baloratu beharko da, baina hemen beste estrategiarik ezean euroaren tristurarekin bizitzea geratzen zaigu: Jaurlaritzan dirua ez da heltzen eta nazioarteko kalifikazio agentziak hasi dira kolokan jartzen gobernuak eta

diputazioek emititzen duten zor publikoaren kalitatea; Nafarroan AHTn kosta ahala kosta egin nahi diren inbertsioek kolokan jarriko dute gastu soziala, justu beharrak goraka doazen momentu batean; orain jadanik ekonomista askok esaten du euroarena hanka sartze ederra izan zela hainbat ekonomiarentzat eta Europako txapeldunak, Alemaniak, muzin egiten die bere asmo europazaleei —bere barnean dituen arazoei erantzuteko— bertako intelektual kosmopoliten desesperazioa areagotuz...

Apocalipsy Now (on The Road)?

Orriotan auzokide dugun Goizalde Landabasok kontatzen zuen aurrekoan *The Road* Cormac McCarthyren nobela apokaliptikoak eragin zion hoztasun eta tristezia. Filma estreinatu dute gero, kontakizun horretan oinarrituta: aita-semea bakarrik daude mundu huts batean, ia janaririk ez dago eta agertzen diren pertsona bakanak pizti gorrotagarriak dira. Ez da jakiten zer gertatu den baina erregairik ez dago apenas. Ezta janaririk ere, esan bezala. Energiarik gabeko mundu bat, alegia, amets gaiztoa.

Krisi garaiotan ugaltzen dira literaturan, zineman, komikian, halako ikuspegi apokaliptikoak. Mike Davis urbanistak orain dela urte batzuk ekarri zigun gogora XIX. eta XX. mendeko idazle batzuek —Richard Jefferies (*After London, or Wild England*, 1886), Jack London (*The Scarlet Plague*, 1921) edo George R. Stewart (*Earth Abides*, 1949)— natur zientzien ezagupenak erabili zituztela hiri modernoak —Londres, San Francisco, Los Angeles— nola desagertuko ziren imajinatzeke. Davisen ustetan, hiria bera jadanik desagertu da gaur egungo planeta metropolizatuan: miseriazko *suburbia* hedatzen da itsasoa bezala, gotortutako auzune aberats batzuk irla moduan agertzen direla.

Baina krisi garaiak omen dira ere ikuskera apokaliptiko horiek eragindako ideia berriak agertzeko abagunerik aproposena, utopiak marrazteko momentua. Manuel Castells so-

ziologo ezagun eta baikor profesionalaren ustetan, Obamarren politika *matxinotan* (*intsurgenteetan*) nabaritu daitezke hurrengo urteetan aldaketak. Azken hilabeteotan etxean osasungintza unibertsalari bultzada eman dio, arma nuklearrak gutxitzeko pauso interesgarriak eman ditu eta Israelgo *belatzei* planto moduko zertxobait egin die. Honako *matxinadak*, Lularenak bezala, al dira politika konbentzionalak eragin dezakeen guztia? Nork bere baikortasuna inbertitu beharko du juzkua egiterakoan. Bitartean jende xehearen matxinadek —gertatzen direnean, eta hori, ai ene! ez dago asmatzerik— segituko dute utopia eta apokalipsiaren arteko marra finean gizateriaren historia eratzten.¶